

Некаторыя даты з жыцця Кастуся Каліноўскага

- 2 лютага 1838** – нарадзіўся ў в. Мастаўляны Гарадзенскага павета ў шляхецкай сям’і.
- 1852** – скончыў Свіслацкае павятовае вучылішча.
- 1856-1861** – навучаецца на юрыдычным факультэце Пецярбургскага ўніверсітэта, дзе знаёміцца з рэвалюцыйнымі ідэямі расійскіх дэмакратаў.
- Вясна 1861** – прыступіў да стварэння Гарадзенскай рэвалюцыйнай арганізацыі.
- 1862-1863** – выдае газету «Мужыцкая праўда».
- 22 кастрычніка 1862** – становіцца старшынём Літоўскага правінцыйнага камітэта.
- 1 лютага 1863** – Маніфест аб паўстанні ў Літве.
- Сакавік 1863** – К.Каліноўскі прызначаны рэвалюцыйным камісарам Гарадзенскага ваяводства.
- Май 1863** – Каліноўскі робіць інспекцыйную паездку па Слоніўскім і Ваўкавыскім паветах.
- 22 мая 1863** – пераможная бітва паўстанцаў пад Мілавідамі.
- 22 жніўня 1863** – Каліноўскі нарэшце становіцца паўнамоцным камісарам паўстання ў Беларусі і Літве, але яно ўжо ідзе на спад.
- 3 сярэдзіны кастрычніка 1863** – Каліноўскі таёмна жыве ў Вільні пад імем Ігната Вітажэнца.
- Ноч з 8 на 9 лютага 1864** – Каліноўскі арыштаваны.
- Да 10 сакавіка 1864** – перадае на волю свае “Лісты з-пад шыбеніцы” – палітычны запавет напчад-кам.
- 22 сакавіка 1864** – у 10 гадзін 30 хвілін Каліноўскі быў павешаны ў Вільні на гандлёвай плошчы на Лукішках.

Расійскую палітыку ў дачыненні да беларускага краю вельмі трапна акрэсліў галоўны душыцель паўстання М.Мураўёў:

«Забудьте наивные мечтанія, занимавшие вас доселе, господа, и помните, что если вы не станете здесь по своим мыслям и чувствам русскими, то вы будете здесь иностранцами и должны тогда покинуть этот край».

Мураўёў-Вешальнік.
Карыкатура
другой паловы
XIX ст.

Помнік паўстанцам Каліноўскага на каталіцкіх могілках у Косаве

Буклет выдадзены рэдакцыяй бюлетэня
“Рэха Берасцейшчыны”

ІНФАРМАЦЫЙНАЯ ПАДТРЫМКА:
DZEDZICH.ORG, GDV.OF.BY,
BELAAZIORSK.BELARDA.ORG,
RBERASCIE.LIVEJOURNAL.COM

Надрукавана на прынтэры, наклад 100 асобнікаў
© Павел Дайлід
E-MAIL: DAJLID@TUT.BY

- Каго любіш ?
- Люблю Беларусь.
- Так узаемна!

172 ГОД АД НАРАДЖЭННЯ
КАСТУСЯ КАЛІНОЎСКАГА

147 ГОД АД ПАЧАТКУ
ВЫЗВОЛЬНАГА ПАЎСТАННЯ

НАШ КРАЙ
У ПАЎСТАННІ
1863-1864 ГАДОЎ

КОСАВА, ЛЮТЫ 2010

ПАДУМАЙЦЕ ДОБРА, ДЫ, ПАМАЛІЎШЫСЯ БОГУ, СТАНЬМА ДРУЖНА РАЗАМ ЗА НАШУЮ ВОЛЬНАСЦЬ!

ЯСЬКА-ГАСПАДАР 3-ПАД ВІЛЬНІ, МУЖЫЦКАЯ ПРАЎДА №7

1 лютага 1863 г. Літоўскі правінцыйны камітэт выдаў да жыхароў Беларусі і Літвы Маніфест аб паўстанні. У сакавіку 1863 года ў Беларусі пачынаецца стварэнне мясцовых паўстанцкіх аддзелаў, у якія ўваходзілі шляхта, чыноўнікі, студэнты, сяляне. Наш край быў месцам канцэнтрацыі паўстанцкіх аддзелаў. Тут дзейнічалі Слоні́мскі аддзел Ф.Юндзіла, Пружанскі – Ф.Улодэ́ка, Ваўкавы́скі – Млотака (Г.Стравінскага), наваградскі – В.Міладоўскага і іншыя.

РАМАН РАГІНСКІ

Яшчэ да лютага на тэрыторыю Беларусі пачалі пранікаць першыя паўстанцкія аддзелы з Польшчы. Адным з іх быў аддзел Рамана Рагінскага. Ужо 12 лютага ён, аб'яднаўшыся з атрадам С.Сангіна і Б.Рыльскага авалодаў мястэчкам Шарашова, дзе яны вельмі прыхільна былі сустрэты мясцовымі жыхарамі. Тут Р.Рагінскі прыдбаў адзенне і абутак для сваіх паўстанцаў, а таксама 6 пудоў пораху. 13 лютага 1863 г. на досвітку паўстанцы без усялякага супраціўлення захапілі павятовы горад Пружаны. Тут яны знайшлі каля 200 карабінаў, у казначэйстве забралі 10 тысяч руб. і рушылі ўглыб Палесся, маючы намер узняць на паўстанне мясцовых сялян і шляхту.

25-26 лютага каля вёскі Боркі (сёння Ганцавіцкі р-н) паўстанцы Рагінскага сутыкнуліся з атрадам царскіх карнікаў пад камандаваннем Альбертава, які складаўся з трох рот пяхоты і сотні казакоў. Са звыклай адвагай Рагінскі пайшоў на няроўны бой, але быў разбіты.

3 сакавіка 1863 года Рагінскага арыштавалі каля Турава ў маёнтку шляхціца Млынскага.

ФРАНЦІШАК ЮНДЗІЛ

Чыны ўдзел у вызвольным паўстанні ўзяў уладальнік маёнтка Югалін, што каля Мілавідаў, Ф.Юндзіл.

К.Каліноўскі даручыў яму весці падрыхтоўку паўстання ў Слоні́мскім павеце. З уласных грошай Ф.Юндзіл ахвяраваў у касу паўстання 3000 рублёў срэбрам. Калі пачалося паўстанне, ён стварыў атрад, які дзейнічаў у раёне Дабромысля і Югаліна (Івацэвіцкі р-н).

20 мая 1863 г. у атрадзе Ф.Юндзіла з інспекцыяй пабыўаў Кастусь Каліноўскі. Гэты атрад прымаў удзел у пераможнай бітве паўстанцаў з расійскімі карнікамі каля Мілавідаў. Пасля паўстанцы атраду прымалі бой пад Косавам.

Пасля паражэння паўстання Францішак Юндзіл эміграваў у Францыю, дзе і памёр у лютым 1865 г.

ФЕЛІКС УЛОДЭК

У Пружанскім павеце дзеяннямі атрада касінераў кіраваў шляхціц Ф. Улодэк (мянушка Самуха, Здзяхоўскі), які меў маёнткі Кабакі ў Пружанскім павеце і Матыкалы ў Берасцейскім (пасля паўстання яны былі канфіскаваныя).

Гэты атрад сфармаваўся 20 красавіка 1863 года “каля карчмы Пінак Пружанскага павета”. Неўзабаве ён налічваў каля 300 чалавек. Атрад дзейнічаў на тэрыторыі сённяшніх Пружанскага, Бярозаўскага, Іванаўскага раёнаў. Ён удзельнічаў у бітве пад Мілавідамі (сёння Баранавіцкі р-н) 21 мая 1863 года. Адтуль паўстанцы накіраваліся ў в. Пескі (цяпер – Бярозаўскі р-н), дзе 30 мая за некалькі кіламетраў ад Чорнага возера адбыўся бой з царскімі войскамі. Пасля гэтага бою атрад Улодэка адыйшоў у Пінскі павет.

ПАЎСТАНЦКІ МАНІФЕСТ

“17 мая ў 8 гадзін на дванаццаці паштовых тройках прыбылі ў вёску Любішчыцы (сёння Івацэвіччына – аўт.) ўзброеныя інсургенты (паўстанцы – аўт.). Яны пачалі званіць, разаслалі конных збіраць па вёсках сялянаў у царкву...” Такія радкі пакінуў для гісторыі любішчыцкі святар, які ён запісаў у царкоўнай хроніцы. Далей адзначалася, што пасля таго, як сяляне сабраліся ў царкве, быў зачытаны дэкрэт паўстанцкага нацыянальнага ўрада аб надзяленні сялянаў зямлёй і ўраўнанні іх у правах са шляхтай.

Начальнік штаба расійскіх карных войскаў у Гарадзенскай губерні тады ж пісаў: “Каля вёскі Мілавід у маі сяляне цэлымі станамі бралі прысягу на вернасць мяцязу”. І сапраўды, у канцы мая 1863 г. кіраўнік паўстанцкага атрада, заняўшы в. Дабромысль, людзям, сабраным у царкве з усёй воласці, абвясціў маніфест паўстанцкага ўраду. Аб’яву гэтую зрабіў ён разам з тутэйшым праваслаўным святаром Хрыневічам. Затым сяляне прысягнулі на вернасць нацыянальнаму ўраду. Гэтую прысягу засведчылі сваімі подпісамі начальнік Слоні́мскага паўстанцкага аддзелу Сідар Лукашэвіч, старшыня воласці Ян Лазарчук і сяляне Змітрук Шачэла і Тамаш Каневехта.

ПЕРАМОГА ПАД МІЛАВІДАМІ

Да канца мая 1863 г. у лясах паблізу Мілавідаў былі згуртаваныя каля тысячы паўстанцаў пад агульным

кіраўніцтвам палкоўніка Ляндэра (Аляксандра Лянкевіча).

21 мая адбылася бітва пад Мілавідамі. Супраць лагера паўстанцаў, узброеных стрэльбамі, пісталетамі і косамі, была выстаўлена рэгулярная армія царскіх карнікаў у складзе трох рот

Стараінгерманландскага палка, артылерыі і казакоў. Камандаваў карнай аперацыяй палкоўнік А. Чартоў.

Паўстанцы нанеслі праціўніку неспадзяванае для яго паражэнне. Карнікам давялося падбіраць нямала сваіх забітых і параненых. Пасля гэтай бітвы Чартоў вымушаны быў прасіць падмацавання і пры гэтым значна перабольшваў сілы паўстанцаў.

КОСАЎСКІ БОЙ

6 чэрвеня 1863 года адбылася бітва ля Косава, ва ўрочышчы Марачоўшчына. Тут атрад В.Урублеўскага супрацьстаяў тром царскім ротам. Нягледзячы на колькасную перавагу ворага, паўстанцы тройчы контратакавалі і здолелі адступіць з невялікімі стратамі. Падчас гэтай бітвы загінуў адзін з кіраўнікоў паўстання ў нашых мясцінах Сідар Лукашэвіч, які быў пахаваны ў Косаве на каталіцкіх могілках. У 1928 годзе ягонае імя, а таксама іншага паўстанца – Красінскага – было ўвекавечана на помніку ў гонар паўстанцаў 1863-64 гг., што палеглі за свабоду нашай Бацькаўшчыны.

ШЫБЕЛЬНАЯ ГАРА

На самым ускрайку Івацэвічаў, па дарозе на Косава, знаходзіцца яшчэ адна памятная мясціна, звязаная з Вызвольным паўстаннем пад кіраўніцтвам К.Каліноўскага – Шыбельная гара. Тут, у лесе, ужо пасля паражэння паўстання, царскія карнікі павесілі 20 паўстанцаў. Там жа яны былі і пахаваныя. У памяць пра іх на гэтым месцы ў другой палове 1990-ых быў устаноўлены і асьвячаны крыж.

Вызвольнае паўстанне 1863 года было жорстка задушана.

Колькі паўстанцаў палягло ў баях з царскімі войскамі – дакладна невядома. Пакараных ваенна-паліцыйнымі судамі і без суда – каля 18,5 тысяч. 128 паўстанцаў былі расстраляны або павешаны, 853 – адпраўлены на катаргу, 11 502 – у высылку...